

רונן טל

צילום: הדס פרוש

במפגש עם חניכים של מכי"נה קדם צבאית בלוד, נקלע הרב הרפורמי מאיר אזרי לזיכרון להוט עם אחת הנערות. כמו במקרים דומים, את רוב האמוציות עוררה סוגיית מעמד האישה. "יושבת מולי נערה עם גינס קרוע ובגדים חושפים, כל הנוכחות שלה אומרת 'אני רוצה שתראו אותי כאישה', ומדברת איתי על צניעות ואיך יכול להיות שנשים מתפללות עם גברים בבתי הכנסת שלנו. היא לא רואה את הפרדוקס. הנערה הזאת לא דתייה, וכשאני מספר לה שעד תקופה מאוחרת בהיסטוריה היהודית לא היתה עזרת נשים היא לא מאמינה לי, מתעקשת 'הרב אמר'. אתה מק'בל תגובות כאלה הרבה יותר מאשר בעבר".

חלק מזה קשור לרשתות החברתיות ולדרך הנחוושה שבה הן מפיצות נרטיבים של תודעה כ"רזת. "מסתובבים שם רבנים ושר'לטנים שמנפחים עם המוח ליל'דים עם כל מיני סיפורי סבתא", אומר אזרי ומדגיש שכל תיאורי הקמעות והלחשים, טקסי הפרשות החלה, ההוכחות בגימטריה, ההשתטחויות על קברים והתפילות בהפרדה באמצע דיונוגוף משרתים משימה שמתזמרת מלמעלה ונועדה לחזק את המג'מות הלאומניות בחברה הישרא'לית. בוז'גון החילוני קוראים לזה "הדתה".

המשך בעמ' 2

"כשיהודים נכנסים לכפר ערבי ושורפים בתים בשבת זה יהדות?"

בספרו החדש מבקש הרב הרפורמי מאיר אזרי להוכיח שהעולם היהודי הרבה יותר מגוון מהגרסה שרוב הישראלים מכירים. "זה קרב על הנשמה היהודית של מדינת ישראל ואני בוחר לנצח אותו פה"

המשך מעמ' 1

אורי מסביר: "זה לא שהמדינה רוצה להחזיר אנשים בתשובה, אלא אומרת לחרדים ולדתיים תנו את הכוח לממשלה ואנחנו נשלם לכם אתגן פוליטי ואתם תפתחו עוד ועוד ישיבות. אבל הם לא מבינים, או שאולי כן מבינים, שבישיבות האלה צומחות הברות, הלאומנות והגזענות, צומחת זהות יהודית שהישראל הליברלי לא רוצה להיות חלק ממנה. זהות שבה מעמד האישה נחות, הקשר לעמים אחרים לא קיים, ישראל לא מכירה את הור שבתוכה ויור-קיים על כמרים ועל תיירים נוצ-רים בירושלים".

עטיפת הספר צילום: איפאבליש

המאבק לפתיחת מוסדות תרבות בירושלים בשבת, הוזמן על ידי שולמית אלוגי לכהן כחבר כנסת מטעם "מרצ" (ויותר), היה מקורב גם ל"שינוי" של טומי לפיד, ובת-חילת שנות ה-90 ייסד בצפון תל אביב את בית דניאל, בית הכנסת הרפורמי הראשון בישראל, שמפ-עיל גם את המרכז הגדול בעולם לגיור לא אורתודוקסי. הגיור הזה, הוא מדגיש, מתקבל על ידי המדי-נה, בניגוד לטקסי החתונה האלט-רנטיביים שהוא עורך ב-30 השנה האחרונות כרב. "חיתני אלפי זוגות, שרוצים טקס יהודי אבל מתנגדים לאלמנט הממסדי שקיים בו. לפי היהדות האורתודוקסית, האישה היא הקניין של הגבר, והזוגות האלה רוצים כתובה שוויונית ושגם אישה תוכל לשמש כעדה בטקס. האבסורד הוא שיגאל עמיר יכול להיות עד בחתונה כי הוא שומר שבת, אבל שופטת בבית המשפט לא יכולה כי היא אישה". אורי כתב את "מאירי הדרך" בפראג, אחרי שאשתו מונתה ל-גרירה שם. "זו היתה הפעם הרא-שונה שמשמש הצטרפתי אליה", הוא אומר. "עד אז, כל השנים הייתי נוסע על הקו, מגיע לביקור רים וחוזר לישראל, עבדתי כמו מטורף. הפעם החלטתי שזו ההוד-מנות לספר את הסיפור האידיאולוגי שאני מאמין בו".

כלומר?
"הספר בא להגיד, קרה ליהדות אסון. עצרו את תהליך ההתפתחות שלה. בסיס התפיסה האורתודוק-סית הוא שמה שמרע עלינו כעם הוא השמרנות של היהדות. מה שהיה הוא שיהיה, תורה מסיני – אסור לשנות כלום. הספר שלי אומר בדיוק להיפך. שהיהדות נשמרה דווקא בזכות היכולת לת-מרן בין שמרנות לחדשנות, והחד-שנות נובעת מהמקום והזמן שבהם אתה חי ומהאילוצים שאתה מת-מודד מולם. הקריאה בספר היא לישראל הליברלי: כמו שלקחת בחזרה את הדגל ויצאת להפגין בקפלן, כך אתה יכול לקחת את היהדות. היא שלך ויש בה גם את העולם הליברלי שאתה חלק ממנו".

אתה מסתמך על טקסים שמ-דגישים את החדשנות וההשת-נות, אבל יש גם טקסים שמוכיחים את ההיפך.
"אין ספק בכך. באחד הפרקים אני מנתח את הסיפור של הרב מאיר כהנא ואומר, יש לזה ביסוס בכתובים. ביהדות בהחלט יש השנאה והטירוף של הכהנים, אבל

ישיבת פוניב'ד בבני ברק. "יש יותר נפוצים ושחיתות מאשר במצב שבו משפחה אחת שולטת כבר דור שלישי ברבנות הראשית?"

צריך לקחת אותם בקונטקסט. כשנחבר בית המקדש והרומאים מכים כך או כשאתה יושב בחצר של אציל פולני והוא גובה ממך מיסים ומשתין עליך מלמעלה – אתה שונא את הגוי. אבל במדינה עצמאית משלך, איך אתה יכול כרב להוציא פסק הלכה שאסור להש-כיר דירות לערבים? או האמירה של מי שהוא היום שר האוצר, שמה פתאום אשתו צריכה לשכב עם יולדת ערבייה בחדר. תחשוב מה היה קורה אם הקרדינל הקתולי בניריורק היה אומר דבר כזה".

אחד השינויים הדרמטיים שאתה מתאר הוא האיסור על גברים יהודים לשאת אישה שנייה.

גרשום מאור הגולה אומר בסביבות האלה לספירה שהמשפ-חה היהודית צריכה להיות מורכ-בת מגבר ואישה. היהדות הממסדית רואה את זה כמהפכה, חלק גדול מהרבנים מתמרדים. מאות שנים אחר כך הגאון מוויל-נה אומר, 'אם הייתי יכול לשנות משהו זה את הדבר הזה – איך אתה מעז למנוע מיהודים מלהת-חתן עם אישה שנייה ושלישית, מה יעשה גבר כאשר לאישה יש נידה, אתה רוצה שילכו לזנות?' זה שינוי דרמטי שהושפע מהנצ-רות ולא התקבל בכל העולם היהודי. ביהדות הספרדית היו שהמשיכו להתחתן עם יותר מ-שלישה אחת. הדוד רבא הספרדי שלי היה נשוי לשתי נשים".

הספר מלא בדוגמאות שמוכי-חות גמישות הלכתית או סתם היגיון בריא. הרב משה איסרליש (רמ"א), ראש ישיבה, פוסק ופילור-סוף מהמאה ה-16 בקרקוב, הסכים לחתן זוג אחרי כניסת השבת, צעד שהיום היה גורם לפיטוריו. "מש-פחת החתן ניסתה לנצל את הער-בדה שהכלה היתה יתומה, אבל הרב דחה את שעת החתונה עד שוויידא שהכתובה לא מקפחת אותה", הוא מספר. "בתנ"ך יש שמיטת חובות בשנה השביעית. זה גרם לכך שאנשים הפסיקו

בית דניאל. "צומחת זהות יהודית שהישראל הליברלי לא רוצה להיות חלק ממנה" צילום: אילן אסיג

"הנבואה היא לב לבה של היהדות. חזון הנביאים זה התפיסה שהעולם נברא חסר. אלוהים מכיר בחיסרון הזה ותפקידו של הנביא הוא לנסות להפוך את העולם לשלם יותר, לצודק יותר. הנביאים, בעיקר ישעיהו ועמוס, הם קולות מדהימים שמדברים על צדק חבר-תי ועולם טוב יותר, שואפים לחב-רה צודקת וערכית, וזה מתבטא גם בניסיון להגביל את השלטון – לא כי השליט רע בהכרח אלא כי קיים פוטנציאל של רוע בכוח ושררה ותפקידו של היהודי הוא להגן על החלש והמיעוט בחברה".

הנביאים הם הקפלניסטים של זמננו?

"כן. אני רואה קו ישיר בין הנ-ביאים לבין הקולות שיוצאים נגד עוולות חברתיות, נגד שלטון מר-שחת ומנהיגות דתית מושחתת. לאורך ההיסטוריה היהדות ויהתה את הדברים האלה ויש חוקים שמסייעים לכינון צדק חברתי. אבל היהדות הישראלית, במקום להתעסק בשאלה הערכית של מי ומה היא כשהיא חוזרת לארץ אח-רי 2,000 שנה, מתעסקת בלהג-ביה את החומות, מתעסקת בלהפריד בין אנחנו והם".

בישיבות האורתודוקסיות לא יודעים את כל זה?

"אנחנו מבקשים שיהודים בעולם יקבלו יחס טוב, וכל פעם שמתקפים בית כנסת יש צעקות ומצעדים ולמה ההוא לא גינה. אצלנו שרפו את כנסיית הדגים והלחם בכנרת ויהודים שרפו ילד ערבי"

נחרבת ויוצאים לגולה, ההלכה הולכת ותופסת את המקום המרכזי וי עם כל דקדוקי העניות שבאים עם זה. פתאום יש מים כשרים לפ-סח ומים לא כשרים. מה יכול להיות לא כשר במים?

"יש לתנועה הרפורמית בית הארחה ביפו והוא מארח עובדי מדינה וחיילים. אנחנו צריכים לעבוד לפי החוק ואי אפשר לארח בלי חותמת כשרות של הרבנות. יום אחד אנחנו מקבלים הודעה שאי אפשר להגיש קלחי תירס. לא כשר, כי עלולים להיות בהם תולעים. אתה מאמין שדבר כזה עניין את דוד המלך? שרבי עקיבא היה מתעסק בזה? זו לא היהדות שעליה חלמו הנביאים".

על מה חלמו הנביאים?

"אני רוצה שישראלים ליברלים, שמאבדים את היהדות שלהם, יחזרו אליה. מבחינתם בעל הבית של אלוהים זה הרב האורתודוקסי שמנפח להם את השכל על כשרות או אומר להם שצריך להתנחל"

להלוות כספים מחשב שהחוב לא ישולם. בא הלל הזקן ומתקן את תקנת הפרובול שמאפשרת לע-קוף את האיסור ולגבות את ההל-וואה באמצעות העברה של הגבייה לבית דין – ובמונחים של ימינו, דרך בנק. התקנה מאפשרת לבעלי הממון להמשיך להלוות כספים למי שזקוקים להם בלי לחשוש שהחוב יתבטל".

למה הגישה האורתודוקסית המחמירה התקבלה כאן כמעט ללא ויכוח?

"בניגוד למה שמלמדים בארץ את החילונים – ההלכה היא לא הבסיס הבלעדי ליהדות. בסיס היהדות זה תיקון עולם וצדק חב-רתי, והאדם צריך להשלים את מעשי הבריאה. כאשר הארץ

צילום: Menahem Kahana/ AFP

— המתנגדים של פעם — אלה שהכריזו על מלחמת עולם נגדם.

אתה מדגיש את נושא הצדק החברתי והיחס לאחיה הביטוי "אתה בחרתנו מכל העמים" של קוח מהתפילה, לא מרמז על גזר ענות מוטמעת, על עליונות יהודית?

"הפרשנות של הכוחות הלאומניים והגזעניים לביטוי הזה היא לא נכונה. זה לא שבח רת בנו להיות יותר טובים מעמים אחרים אלא בחרת בנו להביא לעמים אחרים את הבשורה על שלטון חוק, של צדק חברתי ושל התנהלות נכונה של נבחרי ציבור ושליטים".

כלומר זה משפט שנתון לפ"ר שנות ואתה מתאים את הפרשנות לערכים שאתה מראש דוגל בהם.

"נכון. וגם הם עושים את זה. 'אתה בחרתנו' במובן של שנתא האחר זה רעיון ששייך לגולה. זה תירוץ של היהודים להגיד לעצמם, אחרי שחטפו מכות מהפריץ הפר"ני או מהווזיר הטורקי, שהחיים שלהם קשים ונוראים, אבל יבוא יום, בעולם הבא, שבו הכל יהיה בסדר. אבל עכשיו אין פריץ ואין וזיר מה שיש, כמוכן, זה השכנים הבעייתיים שלנו ואסון כמו ב-7 באוקטובר מלכה את הרגשות האלה. השאלה אם יוצאים מזה על ידי כך שמגביהים את החומה או שמוצאים נתיבות לשלום — וגם אם השלום לא נראה כרגע אפשרי, האם לא צריך לקיים חברה הוגנת?"

החברה הישראלית לא הוגנת? "החברה הישראלית מדירה נשים ומפלה לרעה את האזרחים הלא-יהודים שחיים בתוכה. בשפ"רעם, מקום שחלק מהמשפחה שלי חי בו דורות, אין מקלט ציבורי ובדליית אל כרמל לא מקבלים את אותם שירותים קהילתיים שאני מקבל ברמת גן. אנחנו מבקשים שיהיו שירותים בעולם יקבלו יחס טוב, וכל פעם שמתקפים בית כניסת יש צעקות ומצעדים ולמה ההוא לא גינה. אצלנו שרפו את

"לפי היהדות

האורתודוקסית, האישה היא הקניין של הגבר. האבסורד הוא שיגאל עמיר יכול להיות עד בחתונה כי הוא שומר שבת, אבל שופט בבית המשפט לא יכולה כי היא אישה"

כנסיית הדגים והלחם בכנרת (המציינת שהורשע, ינון ראובני, ני"דון לארבע שנות מאסר; הסניגור שלו היה איתמר בן גביר, ר"ט) ויהודים שרפו ילד ערבי. כשיהודים נכנסים לכפר ערבי ושוורפים בתים בשבת זה יהדות? זו לאומנות שהפכה לאסון והיא נרבעת מכך שהיהודי מהגולה הביא את שנאת הגוי איתו לארץ".

שלטון של חאפיה

אחד הרגעים המכריעים בהיסטוריה היהודית הוא חורבן בית המקדש השני, שהוליד לפי אורי רפורמה מקיפה בפרקטיקה הדתית ובתפיסה של היהדות את עצמה. "התפילה החליפה את עבודת הקורבנות. מה זה קורבן? זה הריצון של האדם היהודי להגיד לאלוהים תודה על מה שנתת לי, לבקש בקשה או סליחה. בשביל הדברים האלה היית הולך למקדש והכהן היה מתווך בינך לבין אלוהים. אבל אז בית המקדש חרב, ורבי יוחנן בן זכאי ובני דורו עשו מהפכה — ובעצם העבירו את הדתיות מהכהנים אל האדם הפשוט. אתה רוצה להגיד תודה? לבקש בקשה? להתפלל? אתה יכול לעשות את זה מבלי להיות תלוי בגורם המקשר".

לפני אורי, הממסד האורתודוקסי של היום, על רדיפת הגויבים ואובססיית התקציבים שלו, לא שונה בהרבה ממשפחות הכהונה ששלטו ביהדות מאז יציאת מצרים והודחו ממעמדן אחרי החורבן. "היו חמש משפחות כהונה עיקריות בירושלים שהעבירו ביניהן את הבעלות על התפקידים. כל אחת החזיקה באחד הסודות של בית מקדש. אחת החזיקה בסוד הכתב, אחת בסוד הקטורת. הכי חשובה הייתה הקטורת של יום הכיפורים שהכנתה דרשה מומחיות מיוחדת. הכהן הגדול היה נכנס לקודש הקודשים, נושא תפילה ומדליק את הקטורת, והיא הייתה אמורה לעלות לשמים.

"באחת השנים המשפחה דרשה הון כסף עבור הקטורת, הפקיעה את המחיר, כמו אל על בשנה האחרונה. באו האמרכלים של בית המקדש ואמרו, נביא קטורת ממצרים. וכך היה. אבל אז הכהן הגדול הדליק את הקטורת החדשה והתברר שהיא לא עולה יפה לשמים. רצים לבית המשפחה, קונים את הקטורת במחיר מופקע ומדליקים קים מחדש. אתה מבין איזו שחיתות? זה סיפור מהתלמוד. אני לא המצאתי אותו".

אתה מתאר מאפיה.

אנה אזרי. הוא לקח על עצמו את עיקר הגידול של ילדיהם

צילום: Alik Keplicz / AP

"כבית המקדש היה בפירוש שלטון של משפחות מאפיה. הכהונה הייתה נמכרת לכל המרבה במחיר והשלטון היה מתערב במינויים. איך מימנו את זה? על ידי הטלת מיסים, והעם כורע תחת הנטל. בניגוד לכהונים, הרבנים היו אנשים פשוטים. רבי עקיבא לא ידע קרוא וכתוב עד גיל 40. היום בישראל הרבנות עוברת בירושה כמו הכהונה אז. צועקים על בית המשפט העליון שחבר מביא חבר, אבל איפה תמצא יותר נפוטיוזם ושחיתות מאשר במצב שבו משפחה אחת שולטת כבר דור שלישי ברבנות הראשית? זה נראה לך נורמלי? מה, אין אף רב ספרדי חוץ ממשפחת יוסף? פעם הרבנים היו אנשים טובים שניסו לתת לאנשים תקווה, אבל עם הזמן הפכו לממסד רע ומעקף, שלא מבין את התהליך של שיבת ציון ומסתובב עם לבוש של המאה ה-16 בפולין".

מה דעתך על פרויקט הקמת בית המקדש השלישי וחיידוש עבודת הקורבנות?

"טירוף. אתה מעלה בדעתך את טקס הקרבת הקורבן הראשון בשידור ישיר ב-CNN לכל העורלם? אלוהים באמת צריך להריח את הכבש שאתה שורף בשביל שתרגיש יהודי? אבל מדינת ישראל משקיעה מיליונים בתוכניות האלה".

בניגוד לחרדים, הצינונות הדתית עסוקה בפולחן של אדמה ומקומות קדושים.

"הצינונות הדתית הייתה שותפה לחוון להקים חברת מופת, אבל אחרי 67 היא השתעבדה למאבק על הרחבת גבולות מדינת ישראל ועיקר המאמץ שלה הולך להשתלטות על השטחים ששחררו או נכבשו, לחזור אל הקבר הזה והקבר ההוא, שב-90% מהמקרים הם לא הקבר הנכון, וזה שיעבד את המדינה כולה. החלום הזה לא יעבור. אתה לא יכול להיות חברת מופת כאשר אתה שולט על מיליוני בני אדם בני עם אחר".

כתיבת ספר כזה דורשת הרבה אופטימיות, לא?

"אני רוצה שישיראלים ליכבר לים, שמאבדים את היהדות שלהם, יחזרו אליה. מבחינתם בעל הבית של אלוהים זה הרב האורתודוקסי שמנפח להם את השכל על כשרות או אמור להם שצריך להתנחל. רוב האנשים בארץ בוחרים לעשות בר מצווה לילדים, להדליק נרות בחנוכה ולחגוג את ליל הסדר. זה בדיוק מה שמאפיין יהודי רפורמי באמריקה, רק שבארץ הוא נקרא חילוני".

אתה לא חושש שהמאבק הוכרע? שבעוד כמה שנים יציאו אתכם מחוץ לחוק? "יכול להיות. הרבה מהאנשים שאני מכיר חיים בתחושה כזאת. אם יימשכו התהליכים האלה אולי נצטרך לארוז את הדברים ולנסוע מפה. אבל אני אוהב את הארץ הזאת, ואני לא חושב שיהודים יש פתרונות טובים במקומות אחרים. זה קרב על הנשמה היהודית של מדינת ישראל ואני בוחר לנצח אותו פה".